

L'antropologia respon: Diversitat Familiar a l'Escola La Salle Palamós

La Publicació AFIN que teniu a les mans presenta un projecte titulat "Parlar de diversitat familiar a l'escola", vigent actualment i que va començar el curs 2018-2019 a l'escola La Salle Palamós. Aquest projecte neix de la inquietud d'una família que volia treballar la diversitat familiar amb tota la comunitat educativa de l'escola del seu fill. Un dia, aquella mare inquieta va trucar al Centre AFIN i vam posar en comú la seva necessitat i la nostra experiència en el treball de les diversitats des de l'antropologia. D'aquella conversa, neix el projecte que expliquem a continuació.

El projecte sempre ha estat treballat de manera consensuada amb l'AFA (Associació de Famílies)

de l'escola, que ha promogut el projecte; la direcció; el professorat de l'escola, que se l'ha fet seu amb la màxima implicació, i el Centre AFIN, que ha transferit els resultats de recerca a la comunitat; i ha suposat una oportunitat pels estudiants del Grau d'Antropologia de formar part d'un projecte d'antropologia aplicada. L'objectiu principal del projecte ha estat treballar la família des d'una perspectiva inclusiva, que implica pensar-la des de les seves funcions i no des dels seus components, ja que d'aquesta manera es reforça allò comú que se suposa que tenen totes les famílies: la cura i l'estimació dels seus membres. En tot cas, l'absència d'aquests és l'alerta per recórrer als sistemes de protecció de la infància.

Direcció publicació:

Beatriz San Román, Irene Salvo
i Silvina Monteros

Continguts d'aquest número:

D. Marre, B. Alvarez, E. Espel, E.
Verdaguer, C. Martí, G. Padilla i
M. Torra

Imatges:

Dibuixos infants
de La Salle Palamós

Coordinació:

Victòria Badia

Notícies i Agenda:

Chandra K. Clemente i Eva
Vázquez

Maquetació:

Marta Mayoral Roca

Difusió:

Maria Galizia

Subscripció i contacte:

gr.afin@uab.cat

ISSN: 2013-2956

AFIN

Grup de Recerca

Universitat Autònoma de Barcelona

Aquest text ha estat escrit a quatre mans. La primera part, "La necessitat", està escrita per la mare que va iniciar el projecte –Eva Espel– i les responsables de l'AFA que la van acompanyar –Elisabet Verdaguer i Cristina Martí, presidenta de l'AFA. La segona part, "La implicació: l'encaix de la necessitat en el Projecte Educatiu de l'escola", està escrita per la directora del centre educatiu, Gemma Padilla. La secció "Parlar de diversitat familiar a l'escola: transferència de recerca" està escrita per les responsables del projecte del Centre AFIN –Diana Marre i Bruna Alvarez. Finalment, la quarta part està dedicada a la "Reciprocitat de l'aprenentatge", on Martí Torra, estudiant de tercer d'Antropologia, explica la seva experiència en aquest projecte i com aquesta va servir per a la seva formació professional en Antropologia.

Compartim, doncs, un projecte col·laboratiu de transferència de recerca, que mostra com l'Antropologia respon a les necessitats específiques de la població, en aquest cas a través de l'escola. Agraïm a les professionals del Centre AFIN que van participar en el projecte –Beatriz San Román, Estel Malgosa i Marta Mayo-

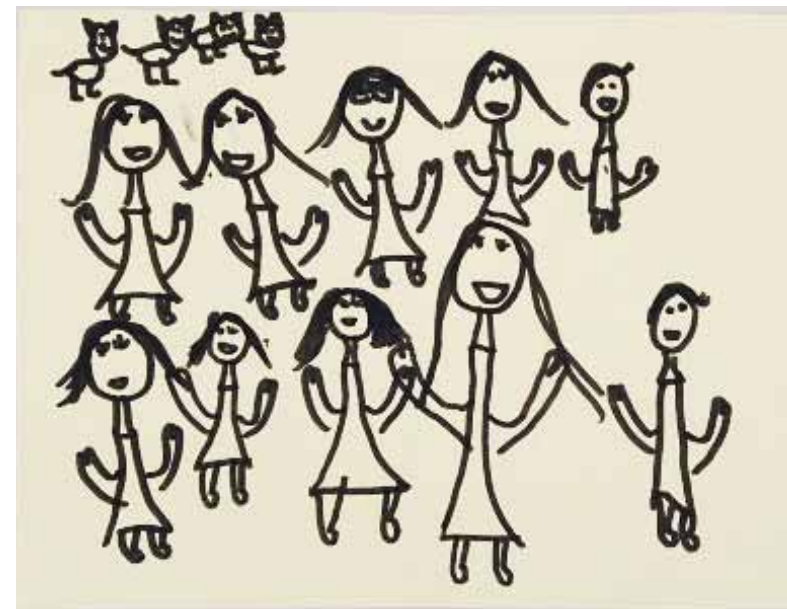
ral–, i a Mariana Rico i Carlotta Lupelli, estudiants de grau i màster d'Antropologia, respectivament, tota la seva dedicació al projecte.

LA NECESSITAT DE LES MARES I EL SUPORT DE L'ASSOCIACIÓ DE FAMÍLIES

Eva Espel, Elisabet Verdaguer i Cristina Martí

Fa tres anys ens vàrem trobar davant d'una de les decisions més difícils a la qual ens enfrontem les famílies: buscar una escola per al nostre fill. A part de totes les qüestions que qualsevol família es planteja a l'hora de trobar escola (equip directiu, professorat, projecte educatiu, llengües, extraescolars i un llarg etcètera), havíem de saber si el nostre model de família –que no respon al model tradicional, ja que som dues mares i el nostre fill– era benvingut a l'escola, si es tenia en compte i, sobretot, si seria respectat. En definitiva, es podia/volia fer visible?

El dia de l'entrevista per conèixer l'escola La Salle Palamós, vàrem preguntar directament –a la persona que en aquell moment era la cap d'estudis–, si l'escola respectava els diferents models de família. La seva resposta va ser: "Una família com la vostra, igual que qualsevol altre

La meua família. Infant de 2n

model de diversitat familiar, és un motiu de riquesa per tota la comunitat educativa". En aquell moment, vàrem tenir clar que aquella seria l'escola del nostre fill. Mesos més tard, vàrem tenir l'oportunitat de comprovar que aquella frase no va restar només en paraules.

Nosaltres volíem que la diversitat familiar es treballés a les aules i el primer que vam fer va ser contactar amb l'AFA de l'escola per proposar-ho. Immediatament es varen posar en contacte amb la direcció i es va iniciar la recerca d'algú

que ens poguéssim venir a ajudar en aquesta intenció de visualitzar les diferents maneres de formar una família. Des de l'AFA es va contactar amb el Centre AFIN de la Universitat Autònoma de Barcelona, ja que coneixíem la seva experiència i professionalitat a l'hora de tractar la diversitat familiar. Tant des de l'AFA com des de la direcció es va tenir clar des del principi que el projecte requeria ser tractat a tres bandes: famílies-professorat-infants per poder integrar de la millor manera possible els valors que volíem treballar. I va ser

Qui forma la família. Infant P5.

així com des de l'AFA es va recollir aquesta iniciativa particular, la qual va acabar convertint-se en el projecte que us presentem en aquesta publicació.

L'AFA de La Salle Palamós està formada per un gran percentatge de famílies de l'escola i té una llarga trajectòria en la realització de projectes destinats als alumnes i a les seves famílies. En els darrers anys, hem iniciat diferents projectes on es treballa el respecte, la igualtat, la justícia, la llibertat i el coneixement, així com diversos tallers, xerrades i activitats lúdiques al llarg del curs. El nostre darrer projecte "Parlar de diversitat familiar a l'escola" pretén aportar eines per parlar amb els infants sobre famílies diverses, de manera que totes i tots se sentin inclosos. L'objectiu és redefinir el concepte de família d'una manera inclusiva que contempli la diversitat familiar de la nostra societat.

LA IMPLICACIÓ: L'ENCAIX DE LA NECESSITAT DE LES FAMÍLIES EN EL PROJECTE EDUCATIU DE L'ESCOLA

Gemma Padilla

L'escola és, per definició, un espai de convivència, de relacions humanes, un lloc on conviuen cultures, religions, estils de vida i on la diversitat es viu de manera quotidiana i on es construeixen identitats enmig de processos d'aprenentatge i de socialització. L'escola La Salle Palamós és un centre d'educació infantil i primària amb alumnes de tres a dotze anys, amb un projecte educatiu basat en els valors cristians. Acolлим infants i famílies amb perfils diversos i apostem per un model inclusiu, familiar i proper, on tots els agents inclosos en el procés d'aprenentatge se sentin *comunitat*. Creure en l'escola com una comunitat és la base de les escoles de La Salle, que varen ser fundades per germans i amb la missió de fer arribar l'esperit de La Salle arreu del món.

Després de tres-cents anys de la mort del fundador, la manera d'aprendre i l'objecte a aprendre han canviat molt. Tot i aquests canvis, els espais fonamentals de desenvolupament personal dels infants

continuen sent la família i l'escola. Parlar de la família al centre educatiu no sempre ha estat fàcil, ja que l'estructura tradicional s'ha transformat incloent altres models que avui en dia conviuen, tot i que encara no estan suficientment visualitzats i quotidianitzats.

Des de l'AFA de l'escola es proposa treballar la diversitat familiar dins de l'escola. La idea sorgeix d'una família composta per dues mares i un fill que senten la necessitat de treballar més a fons els models familiars actuals. La proposta, des del centre, ens va semblar molt interessant i necessària, però volíem que aquest nou replantejament del concepte i els valors associats a la família fos inclussiu i de calatge en els infants, els mestres i les famílies. En aquest sentit, sabíem que estàvem treballant amb quelcom que era nou i, per tant, necessitàvem formar-nos per donar un enfocament ple de contingut al Projecte Educatiu que volíem dur a terme.

Tenim clar que la formació és un aspecte important per desenvolupar qualsevol canvi. Creiem que, sense l'ajuda d'experts i de reflexió per conèixer d'on partim i cap a on volem anar, és difícil engegar

aquest tipus de transformacions. Per tant, la nostra inquietud era trobar qui ens podia donar formació diversa (informació, reflexió, contrast, experiències...). Trobar l'assessorament del Centre AFIN, basat en la transferència de recerca antropològica, va aportar projecció al nostre Projecte Educatiu. La formació havia d'arribar a tots els agents de la comunitat educativa i en un ordre determinat. Calia iniciar el procés pels mestres, les persones que fan de guia, les que condueixen i indueixen a l'aprenentatge i al desaprenentatge. Aquests dos conceptes són avui molt presents en la nostra vida i van lligats al ritme d'evolució de la nostra societat, que Zygmunt Bauman anomenava "societat líquida", on hem canviat de pensar en fonaments socials estructurals estables i sòlids a models socials que moltes vegades no duren prou temps per solidificar-se.

L'aprenentatge havia de continuar a l'aula, creant preguntes que ens portessin a un debat que fos exportable a fora de l'aula, amb les famílies. També amb aquestes calia crear espais per compartir experiències i models que, agafant la diversitat com un valor, construïssin una comunitat més respectuosa i inclusiva.

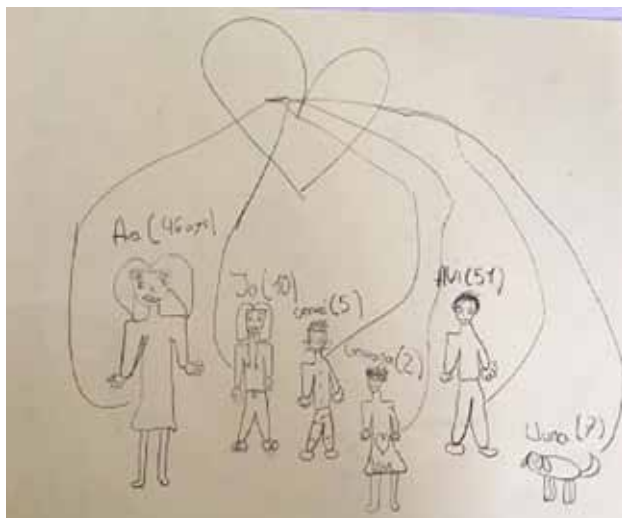
La meva família. Infant de 4t.

Fer realitat un projecte d'aquest calatge ens obligava a pensar en la planificació, a nivell organitzatiu, de la implementació i dels objectius que visualitzàvem des del grup impulsor, format per les autores d'aquesta publicació. Poder abordar el treball de la diversitat familiar, posant la mirada en les funcions que fa i ha d'assumir la família i no en els membres que la componen, ha estat un gran avenç en el tractament de l'objecte d'estudi que ens vàrem proposar. Ens ha obligat a posar en valor la persona i no les figures estables

que tenim en l'imaginari cultural i adonar-nos que, malgrat pensar que estem en un entorn obert i respectuós, encara ens queda molt camí per recórrer en aquesta direcció.

A l'escola aprenem a partir de la *microsocietat* que tenim als espais d'aprenentatge i de les interrelacions que creem entre alumnes, mestres i famílies. Conèixer els models familiars actuals presents, reflexionar sobre el que fan les famílies i els seus valors és fonamental per tal que l'evolució de la humanitat vagi cap a un espai més respectuós, amable i feliç.

La meua família. Infant de 4rt

PARLAR DE DIVERSITAT A L'ESCOLA: LA TRANSFERÈNCIA DE LA RECERCA

Bruna Alvarez i Diana Marre

Què ens diu la recerca sobre famílies?

La recerca antropològica sobre famílies té una llarga tradició. Ja des dels inicis de l'Antropologia en època colonial, els primers antropòlegs analitzaven com, tot i que la família era un fenomen universal –és a dir, apareixia en totes les cultures–, cada societat la construïa d'una manera diversa. Diferents societats creaven d'una manera distinta els vincles amb aquelles persones que es consideraven família: hi havia qui els creava compartint menjar o compartint espais de convivència. A finals dels anys 60, l'antropòleg David Schneider va analitzar com es construïa el parentiu a la societat nord-americana i va concloure que, per les societats euroamericanes, els elements simbòlics que constitueixen el parentiu són la sang i la genètica. És a dir, les diferents persones que són considerades com a família en les societats europees i nord-americanes comparteixen vincles biogenètics a través d'una unió matrimonial heterosexual que dona

accés a la reproducció. I fins no fa gaires anys, l'única composició familiar possible consistia en una dona i un home heterosexuals amb els seus fills, suposadament legítims, i tots els altres membres amb qui compartien sang i genètica (avis, germans, germanes, tiets, tietes, etc.), que constituïen la família extensa.

Aquesta organització familiar responia a la necessitat que la família desenvolupés determinades funcions socials com les funcions sexuals –entre membres de diferent sexe vinculats pel matrimoni–, reproductives –a través de la procreació dins el matrimoni–, socialitzadores –enculturació dels infants en els valors i les pràctiques culturals pròpies de cada societat–, funcions econòmiques –on principalment els homes s'encarreguen d'aportar sosteniment a la llar–, i de cura –on les dones s'encarreguen de cuidar la llar i els altres membres de la família.

Per tant, doncs, la família estava socialment regulada tant per la seva composició com per les seves funcions. No es podia ser família d'una altra manera que no fos a través d'un matrimoni heterosexual amb fills/es, i tradicionalment les dones eren les encarregades dels treballs

reproductius, entesos com la criança dels infants i la cura de les persones grans o dependents i les tasques de la llar.

A través d'aquesta composició familiar es regulaven els comportaments de les persones. La sexualitat només era permesa dins el matrimoni, i per tant, només podia ser amb fins reproductius. La sexualitat entre persones del mateix sexe o fora del matrimoni era castigada. I si d'aquestes relacions prohibides es produïa un embaràs, les dones havien de donar el seu fill/a en adopció, ja que l'avortament estava, també, prohibit, i la maternitat en solitari era impensable. Les persones que no es comportaven de la manera esperada patien un gran estigma social.

A Espanya, aquesta manera de pensar la família i els comportaments de les persones estaven regulats pel codi napoleònic, vigent durant el franquisme. És a dir, que hi havia mecanismes legals per penalitzar les conductes que no corresponien amb l'ideal de família tradicional.

A partir dels anys 70, es produeix un canvi de mentalitats anomenat *postmodernisme*, on es comença a donar importància als subjectes i als individus. Sor-

geix el que es coneix com la segona onada del moviment feminista, que qüestiona les feines reproductives que fan les dones gratuïtament i lluita per una igualtat de drets entre homes i dones. També es visibilitza el moviment LGTBI, reivindicant el dret a la diversitat d'identitats i orientacions sexuals i performativitats de gènere. Paral·lelament, les dones s'incorporen de manera massiva al mercat laboral; a partir d'aquí, d'una banda, es genera un empoderament pel fet de poder accedir a una independència econòmica, però alhora es posen de manifest les desigualtats de gènere, ja que els homes no s'impliquen de la mateixa manera en les tasques reproductives i de cura.

Aquests canvis també arriben a Espanya a la mort del dictador (1975), i es manifesten amb canvis legals significatius: el 1977, es recupera el dret de vot femení; el 1978, es despenalitza l'anticoncepció; el 1981, es recupera el dret de divorci; el 1985, es despenalitza l'avortament sota tres supòsits; el 1987, es promulga el que es considera el punt de partida de les normatives modernes sobre adopció, configurant l'acolliment com una mesura de protecció de la in-

Qui forma la família. Infant 6è.

fància; el 1988, es promulga la primera llei de reproducció assistida; el 2005, es legalitza el matrimoni i l'adopció per part de parelles del mateix sexe, i el 2007, es permet el canvi de la identitat sexual en els documents identificatius.

Paral·lelament, es produeix un augment de l'edat de la maternitat, fet que implica que moltes dones hagin de recórrer a l'adopció o a l'ús de tècniques de reproducció assistida per poder reproduir-se, ja que l'edat òptima de reproducció biològica –al voltant dels vint-i-cinc anys–, no es correspon amb l'edat social. Les possibilitats tecnològiques permeten que

Què fa la família. Infant 4t..

les parelles lesbianes o dones en solitari accedeixin a la maternitat. A més, amb l'augment de les taxes de separacions i divorcis, cada vegada hi ha més famílies formades per noves relacions de parella amb fills i filles de parelles anteriors, així com mares i pares criant en solitari. Les parelles gais també tenen fills/es, ja sigui a través de l'adopció, l'acolliment familiar o la gestació per substitució, que, tot i no ser legal a Espanya, es pot realitzar en altres països on sí que és permesa.

Tots aquests canvis impliquen la possibilitat d'una societat inclusiva i diversa, però sovint els nostres imaginaris continu-

en basats en un model de família tradicional. Malgrat que la diversitat familiar està força acceptada, no està normalitzada ni quotidianitzada. Els contes infantils i els dibuixos animats, sovint, reproduïxen un model de família tradicional. A vegades, mares, pares o mestres senten incomoditat per explicar per què el company de classe del seu fill té dues mares, o per què és negre si la seva família és blanca. Els formularis de moltes institucions educatives segueixen incloent els termes "pare" i "mare", quan ja hi ha molts infants amb altres progenitors que no corresponen a la figura tradicional de "mare" i "pare".

Com a societat, manca que s'integrin les diversitats familiars i deixin de ser pensades com una excepció a la regla –entesa encara com una família tradicional.

La transferència de la recerca

La transferència de la recerca és una prioritat pel Grup de Recerca AFIN. Per aquest motiu, el 2015 es va crear el Centre AFIN, un centre de serveis per a les persones i la comunitat que permet tornar la recerca sobre reproducció i famílies a la societat. El projecte "Parlar de diversitat familiar a l'escola" és un projecte de transferèn-

cia de la recerca realitzada, però alhora produeix dades etnogràfiques que també contribuiran a tenir més coneixement sobre la diversitat familiar.

Aquest projecte treballa amb la comunitat educativa (famílies, professorat i infants) i pretén també tenir una incidència en el territori, en aquest cas, Palamós. Per fer-ho, es van utilitzar tècniques pròpies de la recerca qualitativa que permetessin generar espais on reflexionar sobre les funcions i la composició de les famílies. Principalment es van utilitzar tècniques participatives que permetessin qüestionar i repensar molts dels referents vigents, vinculats encara amb la família tradicional.

Les famílies

El projecte es va iniciar amb una xerrada a les famílies on es plantejaven situacions extremes de la recerca etnogràfica sobre diversitat familiar. Es va parlar de famílies adoptives i de com donar resposta a les preguntes dels infants que feien referència a la "mare de veritat" o a "l'abandonament". Aquestes preguntes són difícils de respondre perquè qüestionen les construccions socials de la maternitat. La nostra societat pensa que de "mare només

n'hi ha una" i que la mare és el referent més important pels infants. Ens és difícil pensar que un infant pugui tenir diferents "mares" o dones que hagin estat els seus principals referents en diversos moments de la seva vida. I que, a vegades, hi ha infants que neixen sense ser desitjats o que les persones que els gesten no els poden cuidar. En aquests casos, l'infant es declara en situació de "desempament" –no d'abandonament. Parlar "d'infants abandonats" implica, per una banda, que les persones que gesten i pareixen sempre són responsables d'aquella nova vida, independentment de les circumstàncies que hagin produït aquell embaràs. Per altra banda, implica que els infants no han estat "volguts", invisibilitzant les situacions personals, familiars i socials que porten una persona a no poder fer-se càrrec de la nova vida que per diverses circumstàncies ha procreat. Tot i que l'home és necessari per la producció d'un embaràs, normalment els pares no provoquen aquestes tensions quan es parla dels orígens dels infants.

Així doncs, quan un infant es troba en situació de desempament, les institucions públiques regulades per l'Estat són

les que s'encarreguen de trobar la millor mesura de protecció, entre les quals s'inclou l'adopció, l'acolliment o l'internament en centres especialitzats.

A la xerrada es va parlar també de les famílies formades per reproducció assistida, particularment d'aquelles que accedien a la maternitat i paternitat en edats tardanes o que havien de recórrer a la donació de gàmetes (òvuls o esperma) o embrions, tant si eren homoparentals com heteroparentals. Es va parlar sobre el dret dels infants a tenir l'opció de conèixer els seus orígens genètics en un context legal que impedeix donar informació sobre la identitat de la persona donant (Llei 14/2006). Moltes persones viuen en silenci el dilema de si li han de comunicar o no als seus fills o filles, als familiars o al metge de capçalera, el fet que han estat gestats amb gàmetes d'altres persones. Per tant, moltes vegades sense ser-ne conscients, estan qüestionant el model tradicional de família, on els fills i filles es tenen per relacions sexuals, i el material genètic, l'embaràs i la criança provenen dels mateixos progenitors.

En parlar de les famílies separades i divorciades, algunes d'elles amb noves

Què fa la família. Infant 6è.

parelles que també aporten fills i filles de relacions anteriors, es van posar de manifest les dificultats que tenien perquè els problemes dels adults no arribessin als infants. Un moment molt enriquidor del debat va sorgir quan una àvia va mostrar el seu neguit perquè no podia veure el seu net quan aquest estava amb la seva exnora, mostrant una part invisibilitzada de les separacions i divorcis, i que pot implicar dificultats per mantenir les relacions amb altres membres de la família a part dels progenitors.

En el cas de noves parelles amb fills i filles de relacions anteriors, es van compartir experiències de com, sovint, no

La família del futur. Infant de 4t.

se'ls reconeix institucionalment com a cuidadores dels fills i filles de la seva parella, tot i que realitzen funcions de cura i estableixen vincles afectius amb aquests infants.

També es va parlar de malalties i de mort de la mare o el pare, de les circumstàncies de dol que implica pels infants, i com es pot acompanyar des de la comunitat educativa en aquests processos.

Finalment, es va parlar de com la mobilitat transforma les famílies, i es van compartir experiències de famílies que viuen en diferents països sense haver-se

produït cap ruptura de parella. En aquests casos es parla de famílies transnacionals, on algun membre migra –normalment per trobar millors opcions laborals fora del seu país d'origen. Aquestes famílies, tot i no viure juntes, es continuen definint com una unitat familiar, i la tecnologia els hi permet que la mare o el pare puguin fer els deures amb els seus fills o filles a través de videoconferència, per exemple.

El professorat

La formació realitzada al professorat va consistir en diverses sessions on es va reflexionar sobre el concepte de família, el context històric i social que ha transformat les famílies i com l'escola ha estat testimoni d'aquests canvis. També es va reflexionar sobre les pràctiques educatives que es realitzen a l'escola per detectar les bones pràctiques, i millorar aquelles que no són inclusives amb la diversitat familiar.

Com a bones pràctiques es va valorar el fet que ja no es feia el dia de la mare o el dia del pare, sinó que feien el dia de les famílies, i per tant, els infants que no tenien pare o mare, se sentien inclosos. Algunes de les persones assistents havien

crescut en famílies on els seus progenitors estaven separats, i quan eren infants vivien amb angoixa la celebració del dia del pare, i el tradicional taller escolar que consistia en fer-li un cendrer. Durant les sessions es posaven en valor i es compartien aquestes experiències viscudes per tal d'empatitzar amb els infants que actualment es poden sentir exclosos amb segons quines pràctiques educatives.

Per exemple, es va parlar de la importància de no demanar-los fotografies del dia que van néixer, perquè hi ha infants que potser no en tenen –ja sigui perquè no se'n van fer, o perquè les tenen a un altre país. En canvi, es poden demanar imatges de quan eren més petits –sense especificar que siguin del dia del naixement–, d'aquesta manera els infants podran complir amb les instruccions de la/del mestre.

També es va parlar dels arbres genealògics, i que a l'escola ja no en feien, perquè ja s'havien adonat que posava en una situació compromesa molts infants, a qui les caselles de les plantilles no els encaixaven, sobretot per les famílies on s'inclouen noves parelles, a vegades amb fills i filles. Es va proposar de fer universos o

boscors familiars en un full en blanc, i que cada infant dibuixés les persones que formaven part de la seva família. El que era important en aquests dibuixos és que no hi hagués cap plantilla que definís prèviament quins havien de ser els components de la família.

En aquell moment, es va generar un debat important, que incidia en el fet que a vegades no es parlava de les famílies, perquè no es tenien eines per treballar-les des de la diversitat. Es produïa, per part de les persones professionals de l'educació, una autocensura per tal de no generar controvèrsies amb els infants o les seves famílies. Es va constatar, per tant, la importància d'aquest projecte per poder parlar de la diversitat d'una manera respectuosa, emfatitzant els punts en comú que tenen les famílies més que les seves diferències.

Es va treballar de cara a reflexionar sobre com incloure la diversitat familiar en totes les matèries del currículum educatiu. Es va posar l'exemple d'un problema de matemàtiques, que podria tenir el següent enunciat: "La Maria i la Joana van a comprar tomàquets per fer una amanida per sopar. En compren 9. Quan arriba la

seva filla, n'agafa 1 per preparar-se l'entrepà; la Maria, en gasta 3 per l'amanida, i la Joana 3 més per fer un sofregit. Quants tomàquets s'han gastat? Quants en queden?".

Aquest problema, que normalitza les famílies homoparentals, va causar bastanta controvèrsia entre el professorat, perquè no es veia la necessitat de no centrar-se específicament en la matèria que s'estava treballant, en aquest cas, les matemàtiques.

Seguint la lògica de canviar els referents dels exemples quotidians per diversificar-los, es va parlar de les desigualtats de gènere, i la importància de buscar referents femenins sobre els temes tractats a classe, així com de les desigualtats de raça, i de les necessitats de canviar estereotips. Quan es mostren països africans i població negra es poden mostrar ciutats com Abuja, Mombassa o Maputo, i no només animals, sabana i poblats amb cases de construcció tradicional, ampliant la diversitat dels nostres imaginaris, perquè Àfrica, així com els altres continents, és molt diversa.

També es va destacar que els infants provinents d'altres països, ja sigui per

adopció o per migració, no han de ser necessàriament els "representants" del seu país d'origen. Una estudianta de magisteri, filla d'una família migrant del Marroc, va explicar que quan li preguntaven coses del Marroc deia que no en tenia ni idea, que no hi havia estat mai. Que hi hagi nens i nenes a les escoles fenotípicament diferents, amb famílies provinents de diverses parts del món, no implica que hagin de conèixer el lloc d'origen ni la cultura del país d'origen de les seves famílies. I en cas que la coneguin i en formin part, potser no cal donar per fet que en voldran parlar o explicar-ne les seves tradicions.

Els infants

La intervenció amb els infants es va realitzar a quatre cursos escolars: el tercer curs d'educació infantil (P5), segon, quart i sisè de primària. A cada curs es van realitzar activitats adaptades segons les edats dels infants i, tot i que les famílies estaven convidades a participar de les activitats, només van assistir algunes mares i pares dels infants de cicle infantil (P5).

Els tallers estaven compostos per dues activitats per curs. La primera va consistir en fer-los preguntes que havien de res-

pondre mitjançant dibuixos que després posaven en comú. En total feien tres dibuixos que responien a: 1) la meua família és..., 2) què fan les famílies? i 3) com serà la meua família del futur? Els infants de P5 van dibuixar els dos primers, i les famílies dels infants que van participar del taller, el tercer.

En posar en comú el primer dibuix es va constatar la necessitat de posar noms a les figures que dibuixaven com a membres de la família, ja que si no posaven qui eren –mare, germà, avi, etc.–, en tots els dibuixos apareixia un conjunt de persones que formaven part del nucli de persones importants per l'infant, però sense especificar-ne la relació. Els dibuixos constataren la importància de la família com un grup de persones relacionades entre elles, però calia destacar el rol de la relació per entendre qui els infants consideraven que era la seva família. Aquesta situació va portar a reflexionar sobre la importància de les funcions de la família i, no tant, la definició a través dels seus components.

Molts infants també incloïen les seves mascotes com a membres de la família, ja fossin gossos, gats, peixos, hámsters...

Per tant, la família és el nucli relacional de creixement dels infants, independentment dels qui en siguin membres. Fins i tot es va produir una discussió en el grup de sisè, sobre si els amics eren família o no ho eren. Hi havia infants que veien clar que sí i d'altres que definien els membres de la família a través de compartir sang o genètica.

Quan es parlava de què feia la família, els infants van destacar tres aspectes: 1) l'estima: l'amor i l'estimació dels seus membres, mostrada a través d'activitats fetes conjuntament; 2) les cures: on els infants n'eren sempre els receptors –“em cuiden quan estic malalta”, “m'ajuden a fer els deures”–, i 3) la provisió: les persones adultes de la família són les encarregades de proveir de menjar, roba i oci als infants. En un entorn de relacions travessades per l'amor, les persones adultes cuiden i proveeixen als infants, però cap dels infants participants va parlar de cures realitzades per ells cap a les altres persones o animals de la família. Per exemple, quan es dibuixava una persona adulta cuidant, o endregant roba, els infants apareixien mirant la tele o jugant. Per tant, els infants es posen a si mateixos en un lloc

de joc i sense responsabilitats en el grup familiar. No n'hi va haver cap que es dibuixés parant la taula mentre els adults feien el sopar, per exemple. Això no vol dir que no ho facin, sinó que la construcció social de la infància situa els nens i nenes en un espai i una edat de joc, que se suposa que es va perdent en l'adulteresa.

En dibuixar la família del futur, hi va haver dibuixos molt impressionants, on la mort –simbolitzada a través de tombes–, ocupava tot el dibuix. Pels infants, el futur implicava la mort dels integrants dels seus

La família del futur. Infant de 6è.

nuclis familiars actuals, i en molt poques ocasions es dibuixaven ells i elles mateixes creant nous nuclis familiars, amb parella i/o fills/es. Quan es dibuixaven amb parella, sempre era heterosexual. En alguns dibuixos es va incloure un ordinador quan es dibuixava la família del futur. Potser algun infant va considerar que els ordinadors i els dispositius electrònics seran nous membres de les famílies del futur. Altres grups d'infants no dibuixaven la mort, però sí l'envelliment, on tots els membres actuals de la seva família tenien el cabell blanc i anaven amb bastó. També hi havia infants que es dibuixaven sols, adults, amb cotxes i diners.

La segona activitat realitzada amb els infants va ser jugar a "La capsa de la diversitat". Dins una capsa hi havia diferents targetes explicant diverses situacions familiars. Un infant n'agafava una a l'atzar, la llegia en silenci, i triava els companys i companyes que l'haurien d'ajudar a representar aquella situació perquè els altres l'endevinessin.

En la primera escena es mostraven dos nens que passejaven agafats de la mà amb una nena enmig dels dos. Els infants van intentar endevinar què estaven re-

presentant. Aquesta és la reproducció del diàleg que va sorgir:

Infant 1: Una noia està passejant el seu gos, mentre dos nois s'estan coneixent.

Infant 2: Gent passejant el gos i són com "novios".

Infant 3: Veig que una noia està passejant el seu gos, mentre dos nois es fan (...) no sé (...).

Infant 4: Estan passejant i són com una parella (...).

Infant 5: Ells són una parella de "novios"? I ella? Qui és? Una noia que passeja el seu gos?

Infant 6: És una filla que passeja el gos i ells són "novios".

Dinamitzadora: Filla de qui?

Infant 6: No queda clar (...)

Infant 7: És una família que està passejant.

Dinamitzadores: Molt bé!. Quins personatges es veuen?

Infant 7: Dos pares, dos nois, i la seva filla.

Al final, endevinen l'escena! Els va costar molt identificar que una parella d'homes amb la seva filla poguessin ser una família.

La comunitat

Finalment, es va realitzar una activitat per tal que el projecte sortís de l'escola i tingués un impacte en la comunitat de Palamós. Per fer-ho, es van exposar els dibuixos dels infants a la Biblioteca Municipal Lluís Barceló. Per inaugurar l'exposició es va fer una xerrada on s'explicava el projecte realitzat i els seus principals resultats. Durant aquesta xerrada es va destacar la importància d'acompanyar els adults (famílies i professorat) en la normalització i quotidianització de les diversitats, i la importància de pensar les famílies d'una manera inclusiva, des de les funcions i no des dels seus components.

LA RECIPROCIAT EN L'APRENTATGE: EL TESTIMONI D'UN ESTUDIANT DEL GRAU D'ANTROPOLOGIA

Martí Torra

Vaig tenir l'oportunitat de formar part del projecte "Parlar de diversitat familiar a l'escola", realitzat pel Centre AFIN, concretament en l'anàlisi de dades i el retorn del projecte a la comunitat. Participar del projecte ha estat un goig per mi, ja que

La família del futur. Infant de 6è.

sempre he estat una persona amb una inquietud per tenir un compromís social. Malgrat que l'antropologia sol ser força crítica, dins de la universitat té l'aparença d'estar completament separada de la realitat. És per això que poder col·laborar en aquest projecte ha estat una gran oportunitat en molts sentits. En primer lloc, he pogut participar de la companyia del treball conjunt amb grans persones i grans professionals, fet que m'ha permès una primera immersió en la professionalització de l'antropologia. He pogut parlar de

moltes inquietuds, rebre consells i conèixer les experiències d'altres antropòlogues, doctores o doctorandes que m'ha enriquit un munt i m'ha obert noves possibilitats de pensar en el meu futur professional com a antropòleg. Alhora, he pogut compartir les meves opinions amb altres estudiants, cosa que m'ha permès aclarir molts dubtes i prendre'm els estudis d'una altra manera.

Cal destacar que dins l'equip d'AFIN he col·laborat com un més, sense diferències, i he mantingut una relació i una comunicació propera amb les integrants de l'equip, comunicació que, dins de la universitat, a vegades és difícil de mantenir.

Poder veure i participar d'un projecte basat en la metodologia d'investigació-acció ha estat una gran experiència d'aprenentatge, ja que he pogut apropar-me a l'aplicació de l'antropologia d'una manera col·laborativa i participativa amb la comunitat.

Ja, per acabar, no em puc oblidar de dir que l'experiència adquirida en les diferents fases on he participat no té preu. Malgrat que com estudiant universitari pugués fer treballs i anàlisis, durant els estudis de grau no vius un projecte d'in-

vestigació real, ni l'anàlisi de les dades ni el retorn que se'n fa. Per tant, tampoc et trobes amb totes les problemàtiques quotidianes de l'antropologia com a professió. Per posar un exemple concret, en el nostre cas, ens vam trobar l'anàlisi dels dibuixos dels infants, inicialment un repte que es va convertir en un gran aprenentatge amb l'acompanyament de les professionals del Centre AFIN.

En resum, poder participar en aquest projecte ha estat una experiència que he gaudit molt, a la vegada que ha estat enriquidora i molt formativa tant a nivell personal com a nivell acadèmic. Cosa que valoro molt, ja que les possibilitats de participar en projectes d'aquestes característiques semblen força limitades dins les universitats catalanes.

SOBRE LES IMATGES

Les imatges que il·lustren aquest text mostren alguns dels dibuixos realitzats pels nens i nenes de l'escola La Salle Palamós durant el desenvolupament del projecte "Diversitat familiar a l'escola", durant el curs 2018-2019.

SOBRE LES AUTORES DEL TEXT

Diana Marre. Doctora en Antropologia, professora i investigadora. Directora del grup de recerca AFIN i investigadora principal de diversos projectes sobre reproducció humana, famílies, infàncies i joventuts, finançats per diversos organismes i entitats. I projectes de transferència com el de "Diversitat familiar a l'escola".

Bruna Alvarez. Doctora en Antropologia i investigadora posdoctoral del Grup AFIN. Ha realitzat una tesi doctoral, finalitzada el 2017, sobre la construcció social de la maternitat. Actualment, coordina diversos projectes de transferència de recerca entre els quals es troben "Diversitat familiar a l'escola" i "SexAFIN: educació afectivosexual i reproductiva a les escoles de primària".

Eva Espel. Metgessa de família i mare homoparental d'un fill que actualment cursa primer de primària a l'escola La Salle Palamós. És membre de l'AFA de l'escola. Nascuda a Barcelona, i captivada per la màgia del Baix Empordà.

Elisabet Verdager. Mare a través de tècniques de reproducció assistida d'una nena de cinquè de l'escola La Salle Palamós. Membre de la Junta Directiva de l'AFA i, actualment, del personal d'administració i serveis de la mateixa escola. Nascuda a Barcelona, la vida la porta a establir-se a Palamós. Es defineix com una mare molt activa, dedicada a l'acompanyament en el creixement de la seva filla, i els infants i famílies de l'escola on treballa.

Cristina Martí. Treballa a mitja jornada, té quaranta-dos anys i és mare de dos nens de l'escola La Salle Palamós: Berta i Marc. Des de fa sis anys és membre de l'AFA i en fa cinc que n'és la presidenta. No era quelcom que tingués planificat, però va anar així i està molt orgullosa i satisfeta de la feina feta.

Gemma Padilla. Mestra i llicenciada en Psicopedagogia. Cap d'estudis de La Salle Palamós, del 2009 al 2017, i directora d'aquesta escola del 2017 al 2019. Especialista en avaluació i pràctica reflexiva docent. Actualment Delegada de Pedagogia i Innovació a La Salle Catalunya.

Martí Torra. Estudiant de quart d'Antropologia a la UAB, participa com a voluntari a diversos projectes del Centre AFIN. Actualment és becari del Departament d'Antropologia d'aquesta universitat.

PER LLEGIR

Silverberg, C. i Smyth, F. (il·l.) (2019)

Cómo se hace una criatura

Barcelona: Edicions Bellaterra

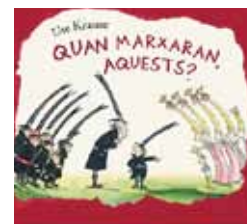
L'obra està pensada perquè les persones adultes puguin explicar a les més petites les diferents formes en què les criatures poden arribar a les seves famílies, la història de la seva concepció i naixement, en particular, i la història de com neixen els éssers humans, en general. La primera història connecta l'infant amb la seva pròpia història personal, així com amb les seves arrels familiars, ètniques i culturals; i, la segona història, el connecta amb la resta d'infants, celebrant les diferències entre ells. Il·lustrada amb colors vius i alegres, l'obra està composta d'una història en forma de conte, junt amb una completa guia amb diferents consells. Una obra inclusiva, que no utilitza el gènere en la seva redacció, ni atribueix corporalitats a certs sexes o gèneres. Aquest enfocament permet de parlar amb els nens i nenes sobre reproducció assistida, famílies no convencionals, sexualitats no normatives o adopció, entre altres temes, des de la inclusió i el respecte a la diversitat.

Alvarez, B. i Monteros, S. (2018) ***Diversidad Familiar: una perspectiva antropológica***
Barcelona: UOC

Donzelot, J. (1979) ***La policía de las familias***
Valencia: Pre-textos

Krauser, U. (2011) ***Quan marxaran aquests?***
Barcelona: Editorial Joventut

Canyet, G. i Bellvehí, B. (2012) ***Famílium XX1***
Figueres: D'Aquari Editions

La família és una institució universal que existeix i ha existit en totes les societats conegudes, i compleix una funció primordial en la reproducció social. Històricament han coexistit diversos tipus d'organització familiar, tot i que, a Occident, la família nuclear "heterocentrada" s'ha erigit com la més funcional per als sistemes de producció econòmica, fins al punt de ser considerada "natural". En l'actualitat, els canvis socials, culturals, econòmics, polítics, tecnològics, així com les demandes de la ciutadania, han fet trontollar les bases sobre les quals es recolza la naturalitat de la família nuclear heterosexual, qüestionant les formes alternatives de convivència i els ordenaments jurídics nacionals i internacionals.

És la família un agent natural de reproducció de l'ordre establert? Aquest era el seu cas sota l'Antic Règim, quan el pare de família rebia el seu poder del sobirà, a canvi de l'obediència dels seus membres. Però a mitjan segle XVIII aquest equilibri es trenca. Riquesa i poder es converteixen en un problema de producció i cal economitjar els costos i administrar les poblacions, intervenint sobre la família, a través de la policia, el paper de la qual era més ampli que l'actual: una ciència del benestar al servei de la sobirania nacional. Pràctiques que conflueixen, a principis del segle XX, en la creació de l'anomenat sector social, del qual la família en constituirà l'epicentre, i la figura de la mare esdevé la principal cuidadora i el referent moral per als infants, i també per a la societat.

Un llibre per parlar de les famílies enllaçades –aquelles en què els pares tenen fills de relacions anteriors– amb humor i un punt d'aventura. Els protagonistes: set nens a qui al principi no els agrada gens que el seu pare s'hagi ajuntat amb una dona que té sis fills. La història, protagonitzada per petits lladres, prínceps i princeses, acaba mostrant la riquesa d'aquestes grans famílies, amb tendresa i humor.

Aquest conte és també un joc i forma part d'un projecte més gran, el projecte socioeducatiu online Famílium, que proposa tractar amb els nens i nenes temes com els diferents tipus de famílies, l'equitat de gènere, la immigració, les diferents opcions sexuals i mètodes de reproducció, les discapacitats, l'adopció i l'acolliment, la mort d'un ésser estimat, etc. Els protagonistes d'aquest conte són nens i nenes de dotze famílies diferents, i el joc consisteix en llegir la història de cadascun i buscar quin dibuix de família li pertoca.

PER VEURE

Lloyd, C. (guionista)
(2009-2020)
Modern family
[Sèrie de TV]
Estats Units, 20 min

Caballero, L. et al.
(directors)
(2003-2006)
Aquí no hay quien viva
[Sèrie de TV]
Espanya, 80 min

Koreeda, H. (director)
(2013)
De tal padre, tal hijo
Japó, 130 min

Trobem una mostra dels nous models familiars representats en aquesta sèrie de televisió, que gira entorn de les famílies formades per un pare i els seus dos fills que ja són grans. El menor d'aquests, un noi que forma part d'una família homoparental i adoptiva, amb la seva parella i la seva filla, una nena originària de Vietnam. I la filla gran, mestressa de casa, amb el seu marit que treballa fora de casa i els tres fills d'ambdós, suposa un exemple de família tradicional. Finalment, la seva pròpia família reconstituïda, ja que després del divorci es va tornar a casar amb una altra dona que, al seu torn, tenia un fill, amb qui establirà una certa relació de filiació. La sèrie tracta amb humor alguns dels problemes amb què es van trobant totes aquestes persones i els membres de les diferents famílies.

Aquesta sèrie se centra en els veïns d'un edifici, amb tres pisos i dos habitatges per pis, a més d'un terrat, la porteria i un local. En aquest edifici, podem observar diversos tipus de família: una mare soltera per elecció, que ha recorregut a la donació d'esperma per tenir un fill i que, més tard, mantindrà una relació amb una altra dona, la qual considerarà el nen com a fill seu, generant una important relació de filiació; una família homoparental formada per una parella de gais, un dels quals és el pare biològic del nen anteriorment esmentat; una família reconstruïda, formada per una dona que va a viure a l'edifici amb un home que ja té dos fills d'una anterior relació, amb els quals també mantindrà una bona relació de filiació; un pare solter, que viu a la porteria amb el seu fill, ja adult; tres dones grans que viuen juntes, dues d'elles germanes. A més d'aquestes, a cada nova temporada, es poden anar veient altres famílies.

La pel·lícula mostra la història d'una família amb un únic fill, en la criança del qual hi posen molt d'interès. Quan el nen ja té sis anys, els informen des de l'hospital que, a causa d'un error, el seu fill va ser canviat al néixer i viu amb una altra família. Encara que totes dues famílies compleixen inicialment el prototipus de família tradicional, el tema en què se centra la pel·lícula està relacionat amb el plantejament de què és allò que construeix el vincle de filiació: l'educació, el fet d'haver criat aquest nen, o la sang. Tot i que els infants protagonistes de la pel·lícula no són pròpiament casos d'adopció, els conflictes que sorgeixen en relació amb els sentiments dels pares en ambdós casos es poden equiparar. Per la qual cosa, aquesta pel·lícula constitueix un bon exemple per tractar el tema de la diversitat familiar.

NOTÍCIES AFIN

SexAFIN:**Educació afectivosexual a les escoles de primària**

Des del grup AFIN, i per tercer any consecutiu, s'ha portat a terme el projecte SexAFIN: Educació sexual a les escoles de primària, a la comarca del Penedès (Barcelona). Aquest projecte, subvencionat parcialment per la Diputació de Barcelona, ha estat molt valorat per part del professorat, les famílies i l'alumnat de les tres escoles participants.

Per altra banda, el 3 i 4 de febrer va tenir lloc a Granada una jornada de formació a professionals sobre sexualitat i infància per tal d'iniciar el projecte SexAFÍN Gra-

nada. La formació va ser finançada per l'associació ESCODE, promoguda pel Centro de Igualdad y Derechos Sociales del Ayuntamiento de la Zúbia i la Universidad de Granada, i realitzada per Bruna Alvarez, del grup AFIN-UAB, coordinadora del projecte. La trobada va servir també perquè Bruna Alvarez participés d'un taller de devolució als infants d'un projecte que havien realitzat des del Centro de Igualdad sobre l'ús de les tecnologies per part dels adolescents.

SexAFIN a Ciudad Juárez

AFIN ha iniciat el projecte SexAFÍN Ciudad Juárez (Mèxic), un projecte de cooperació internacional finançat per la

Fundació Autònoma Solidària (FAS), que té l'objectiu de transferir tota l'experiència del projecte SexAFÍN, realitzat al Penedès i Barcelona des del 2017. El mes de novembre es va iniciar el projecte realitzant una formació al professorat i estudiants de la Universidad Autónoma de Ciudad Juárez (Mèxic), i tallers amb infants de dos centres educatius.

Durant el mes de març, es realitzarà la segona estada a Ciudad Juárez, on s'ampliaran els grups de formació a estudiants i professors d'educació, tant de la Universidad Autónoma de Ciudad Juárez com de la Universidad Pedagógica Nacional. Es preveu que es realitzin tallers a diferents escoles de la ciutat. Aquest projecte permetrà obtenir resultats de la recerca realitzada sobre sexualitat i infància, analitzant com en diferents contextos socioculturals la sexualitat, els tabús, la manera d'aproximar-s'hi i els espais de comunicació es construeixen de manera diversa.

**Lucas Platero,
Premi Emma Goldman**

El passat 13 de febrer, a Viena, Lucas Platero, investigador Juan de la Cierva i membre del grup AFIN de la UAB, va rebre el 1r Premi Europeu Emma Goldman a la Investigació sobre Feminisme i Desigualtats, creat per la Fundació FLAX, en reconeixement a la seva trajectòria científica i divulgativa en relació als drets sexuals i reproductius i el col·lectiu trans.

La diversitat familiar a l'escola

Durant el mes de febrer ha començat la segona edició del projecte "Diversitat familiar a l'escola", iniciat el curs passat a l'escola La Salle Palamós i motiu d'aquesta publicació. Enguany, s'han realitzat els tallers amb els infants i s'ha iniciat el treball amb el professorat a través de grups focals. Es té previst que al maig es faci una exposició a l'escola, mostrant els dibuixos dels infants, on es presentaran els resultats obtinguts en aquesta edició.

Simposi al I Congrés Català d'Antropologia

Entre el 30 de gener i l'1 de febrer va tenir lloc el I Congrés Català d'Antropologia, el qual va comptar amb la participació d'un simposi sobre justícia reproductiva, coordinat per Bruna Alvarez i Diana Marre, junt amb Silvia de Zordo, en el qual van participar diverses persones del grup AFIN.

Xerrades a les AFA de Barcelona

Entre els mesos de setembre i desembre del 2019 es van realitzar quinze xerrades a diverses escoles de Barcelona, finançades per l'Ajuntament de Barcelona i promogudes per les Associacions de Famílies (AFA). Les xerrades que s'oferien eren les que apareixen al catàleg AFIN, que s'adjunta en la pàgina 19 d'aquesta publicació.

Seminari "Edades y prácticas culturales" a la UAB

El 12, 16 i 17 de desembre va tenir lloc el seminari anual "Edades y prácticas culturales: personas, grupos, etapas", en el marc del Màster en Antropologia: Investigació Avançada i Intervenció Social (UAB), amb la participació de diverses persones del grup AFIN.

Irene Salvo a la University of East Anglia

Durant el mes de gener de 2020, Irene Salvo Agoglia va realitzar una estada de recerca a la [School of Social Work](#), de la University of East Anglia (Regne Unit), amb la destacada investigadora Dra. Beth Neil, especialista en adopció i contactes postadopius. En el marc de les activitats realitzades durant la seva estada, va presentar "Adoptions Policies and Practices in Chile: Between Secrecy and Openness" al Center for Research of Children and Families (CRCF) Seminar Series, de la UEA.

Els Matins (TV3): Retrobament amb la família d'origen

El 9 de gener Chandra Kala Clemente va participar en el programa *Els Matins de TV3*, on va relatar la seva experiència sobre la cerca i el retrobament amb la seva família nepalesa. El vídeo del programa es pot consultar [aquí](#).

ACTIVITATS AFIN 2019-2020

Les activitats AFIN es plantegen com un espai on compartir reflexions, dubtes i estratègies a partir de les experiències de les famílies, la investigació i la pràctica professional. L'objectiu principal dels tallers és reflexionar al voltant de diversos temes, potenciar el benestar emocional i trobar estratègies que potenciïn les capacitats dels fills i filles, mares i pares, la seva seguretat emocional, el seu sentiment de pertinença, la seva autonomia i el seu benestar.

XERRADES FAMÍLIES	TALLERS FAMÍLIES	TALLERS AMB INFANTS	TALLERS AMB ADOLESCENTS
Durada 2h	Durada: 3h	Durada: 2h	Durada: 2h
1.1 La sexualitat amb ulls d'infant 1.2 Eines i recursos per parlar de sexualitat amb els infants 1.3 Parlem de diversitat familiar amb els infants 1.4 Parlar de la mort des de la infància, trencant tabús. 1.5 Estratègies de comunicació familiar 1.6 L'autonomia dels infants en la nostra societat 1.7 Ni càstigs ni premis: com fomentar l'autonomia de nens i nenes? 1.8 Ni domesticats ni consentits: la criança com a acompanyament 1.9 Què fem amb allò que sentim 1.10 Eines i recursos per parlar dels orígens dins l'adopció	2.1 Eines i recursos per parlar de sexualitat amb els infants 2.2 Construïm famílies diverses 2.3 Roses, blaus, negres i blancs: els colors de les diversitats 2.4 Coeduquema casa 2.5 Adopció, acolliment i escola 2.6 La comunicació al voltant de l'adopció 2.7 Taller per mares i pares amb fills i filles racialitzades 2.8 Parlo amb els meus fills/es que són fruit d'un procés de donació (òvuls, esperma o embrions)? 2.9 Recursos audiovisuals sobre sexualitat per mirar en família.	3.1 I per què no en parlem? Educació afectivosexual i reproductiva 3.2 Els canvis del nostre cos 3.3 Diguem SI, diguem NO: com reconèixer les sensacions del nostre cos 3.4 El bosc familiar. Treballem la diversitat familiar 3.5 El mural per recordar les nostres pèrdues 3.6 Roses, blaus, negres i blancs: els colors de les diversitats 3.7 Aprenem a ser crítics amb les músiques que escoltem	4.1 I per què no en parlem? Educació afectivosexual i reproductiva 4.2 Coneixes el teu cos? Desitjos, plaers i fastigs 4.3 El bosc familiar. Treballem la diversitat familiar 4.4 El mural per recordar les nostres pèrdues 4.5 Roses, blaus, negres i blancs: els colors de les diversitats 4.6 Aprenem a ser crítics amb les músiques que escoltem 4.7 D'amistat i d'amor: emocions i relacions positives

A partir de les investigacions realitzades pel Grup AFIN, s'han generat una sèrie de Serveis de transferència dirigits a la comunitat educativa i a professionals de l'àmbit de l'educació i la salut.

PROJECTES DE COMUNITAT EDUCATIVA

- 5.1 SexAfín: educació afectivosexual i reproductiva
- 5.2 SexAfín-APS: educació afectivosexual i reproductiva
- 5.3 Parlem de diversitat familiar
- 5.4 Parlem de la mort amb la comunitat educativa
- 5.5 Entrenem la mirada: bullying i violències a l'escola

PER A PROFESSORAT I PROFESSIONALS DE L'EDUCACIÓ

Durada: 20h

- 6.1 SexAFIN: educació afectivosexual i reproductiva en els centres educatius
- 6.2 Diversitat familiar: una perspectiva antropològica

PER A PERSONAL SANITARI

- 7.1 La reproducció assistida des de la perspectiva de l'antropologia mèdica

CÀPSULES FORMATIVES

Durada: 4h

- 6.3 Eines i recursos per parlar de sexualitat amb infants
- 6.4 Recursos audiovisuals sobre sexualitat per treballar infants i adolescents.
- 6.5 De sexes i gèneres: coeducació
- 6.6 La diversitat familiar explicada a nenes i nens
- 6.7 Com parlar de la mort sense tabús
- 6.8 Entrenem la mirada: bullying i violències a l'escola

CENTRE AFIN

Edifici B13, c/Vila Puig s/n
Universitat Autònoma de Barcelona
08193 Bellaterra (Cerdanyola del Vallès)
Tel.: +34 93 581 46 40
c.afin@uab.cat

¡Visita nuestra web!

[Centre AFIN](#)
[Grup de Recerca AFIN](#)